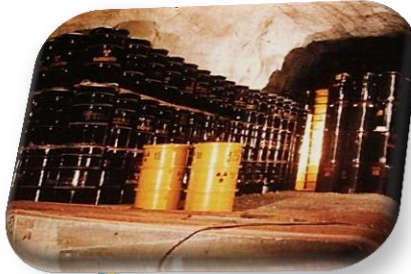

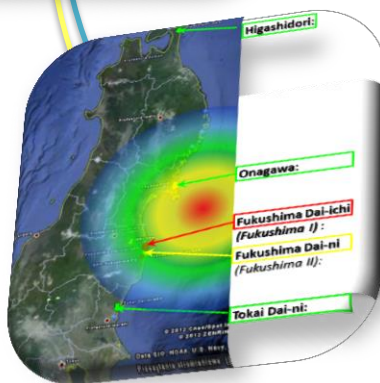
CENTRAL LABORATORY
FOR
RADIOLOGICAL
PROTECTION

EWOLUCJA NORM I PRZEPISÓW OCHRONY RADIOLOGICZNEJ PO 2013 roku

Paweł Krajewski

Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej

CENTRAL LABORATORY
FOR
RADIOLOGICAL
PROTECTION

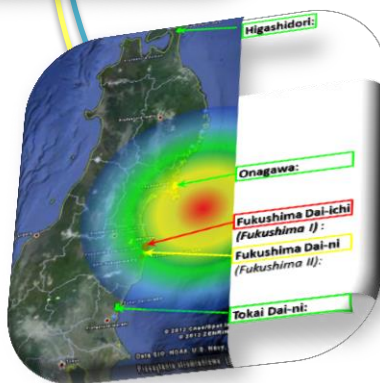

EWOLUCJA NORM I PRZEPISÓW OCHRONY RADIOLOGICZNEJ PO 2013 roku

Paweł Krajewski

Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej

- Poziomy narażenia
- Ewolucja zaleceń ICRP 1977, 1990, 2007
- Optymalizacja w ochronie radiologicznej – limit użytkowy (ogranicznik¹) dawki
- Zaostrzenie przepisów Ochrony Radiologicznej ?

1) ENCYKLOPEDYCZNY SŁOWNIK ANGIELSKICH TERMINÓW I DEFINICJI Z DZIEDZINY OCHRONY RADIOLOGICZNEJ, WYBRANYCH TERMINÓW I DEFINICJI Z DZIEDZIN POKREWNYCH ORAZ ICH ODPOWIEDNIKI PRZYJĘTE W POLSCE; Tadeusz Musiałowicz; RAPORT CLOR nr 186; Wydanie 5-te uzupełnione, WARSZAWA 2012

- Zgodnie z definicją PAA(Ust. Praw. Atom. 2012) ochrona radiologiczna to „Zapobieganie narażeniu ludzi i skażeniu środowiska, a w przypadku braku możliwości zapobieżenia takim sytuacjom – ograniczenie ich skutków do poziomu tak niskiego, jak to jest rozsądnie osiągalne, przy uwzględnieniu czynników ekonomicznych, społecznych i zdrowotnych”.
- Działania podjęte w celu zapewnienia bezpieczeństwa radiacyjnego poprzez ograniczanie szkodliwych skutków działania promieniowania jonizującego na człowieka i środowisko, takie jak ograniczenie: skażenia substancjami promieniotwórczymi, napromieniowania zewnętrznego i wniknięcia nuklidów promieniotwórczych do organizmu i zapobieganie wszelkim szkodom dla organizmu wynikających z napromienienia lub skażeń. W zakres ochrony radiologicznej wchodzi również: polityka zapewnienia jakości stosowanych materiałów i urządzeń, odpowiedni system regulacji prawnych, szkolenie personelu, bezpieczna praca ze źródłami promieniotwórczymi, nadzór i kontrola, zapobieganie wypadkom oraz łagodzenie ich skutków i wszelkie inne działania o ile są istotne dla bezpieczeństwa radiacyjnego.

¹⁾ ENCYKLOPEDYCZNY SŁOWNIK ANGIELSKICH TERMINÓW I DEFINICJI Z DZIEDZINY OCHRONY RADIOLOGICZNEJ, WYBRANYCH TERMINÓW I DEFINICJI Z DZIEDZIN POKREWNYCH ORAZ ICH ODPOWIEDNIKI PRZYJĘTE W POLSCE; Tadeusz Musiałowicz; RAPORT CLOR nr 186; Wydanie 5-te uzupełnione, WARSZAWA 2012

Ochrona radiologiczna jest oparta na dwóch systemach:

- licencjonowaniu i nadzorze działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące;
- ograniczaniu narażenia od tego promieniowania.

NALEŻY PAMIĘTAĆ: ZAKRES DAWEK EFEKTYWNYCH

DZIAŁALNOŚĆ CZŁOWIEKA

LIMIT DAWKI DLA NARAŻONYCH
ZAWODOWO W WARYNKACH
AWARYJNYCH
250 000 mikroSv/rok

LIMIT DAWKI DLA
NARAŻONYCH
ZAWODOWO
20 000 mikroSv/rok

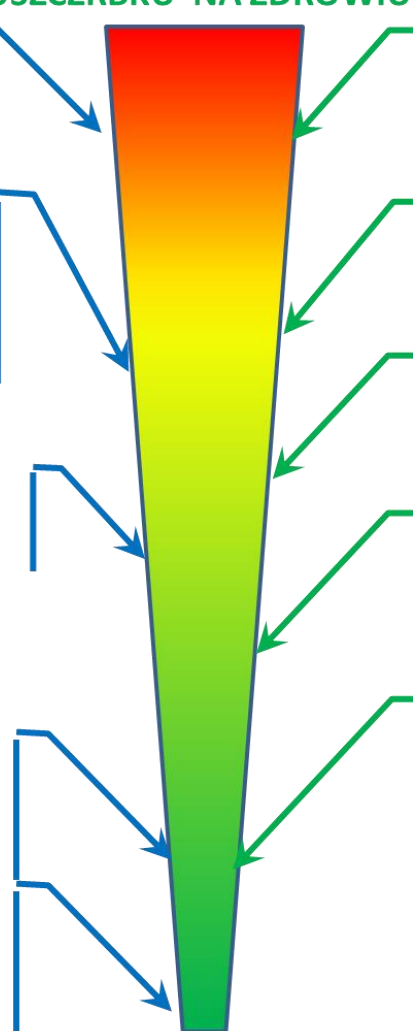
TOMOGRAFIA
6 500 mikroSv/raz

LIMIT DAWKI DLA
LUDNOŚCI
1 000 mikroSv/rok

ELEKTROWNIA
JĄDROWA
50 mikroSv/rok

BRAK EFEKTU W USZCZRBKU NA ZDROWIU

Źródła naturalne
Ramsar w Iranie
250 000 mikroSv/rok

Źródła naturalne
stan Kerala w Indiach
28 000 mikroSv/rok

Źródła naturalne
Guapari w Brazylii
10 000 mikroSv/rok

Źródła naturalne
NORWEGIA
5 000 mikroSv/rok

Źródła naturalne
POLSKA
3 350 mikroSv/rok

Jednostka
1 mikroSv/rok

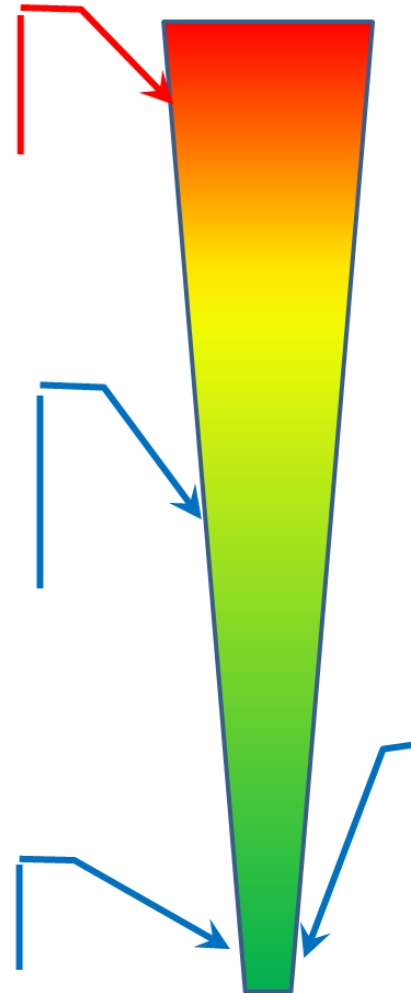

**POWAŻNE ZAGROŻENIE ŻYCIA
OD 2 000 000 mikroSv/RAZ**

**WYSTĄPIENIE OBJAWÓW
POPROMIENIENIOWYCH
OD 100 000 mikroSv/RAZ /godzinę**

**PROMIENIOWANIE TŁA
OD 0.05 DO 0.100 mikroSv/godzinę**

**Jednostka
1 mikroSv/godzinę**

1 rok = 8760 godzin

**LIMIT DAWKI DLA
LUDNOŚCI
1 000 mikroSv/rok
0.100 mikroSv/godzinę
PONAD TŁO**

150 g

1 kilo bananów $\approx$ 130 Bq (rozpadów/sekundę) potasu ^{40}K

$\approx$ narażenie 0.7 mikroSv

BANANOWA

DAWKA

$\approx$ 20 Bq (rozpadów/sekundę) potasu ^{40}K

$\approx$ narażenie 0.1 mikroSv

Całkowita dawka efektywna w
Polsce od źródeł naturalnych
3350 mikroSv

Elektrownia jądrowa
normalna praca

$\approx$ wolno uwolnić 100 mikroSv
(1/30 dawki od źródeł naturalnych)

Porównanie stężeń uwalnianych przez EJ i ENERGETYKĘ WĘGLOWĄ

Jeżeli typowa elektrownia (1000 MWe) spala rocznie 4 mln ton węgla o zawartości (typowej) 1,3 ppm uranu i 3,2 ppm toru,
to roczne uwolnienia z tej elektrowni wynoszą
5,2 ton uranu i
12,8 ton toru wraz z produktami ich rozpadu!

Zjawisko to jest szczególnie widoczne w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym, gdzie najwyższe notowane stężenia ^{226}Ra w wodach niektórych kopalni dochodziły do:

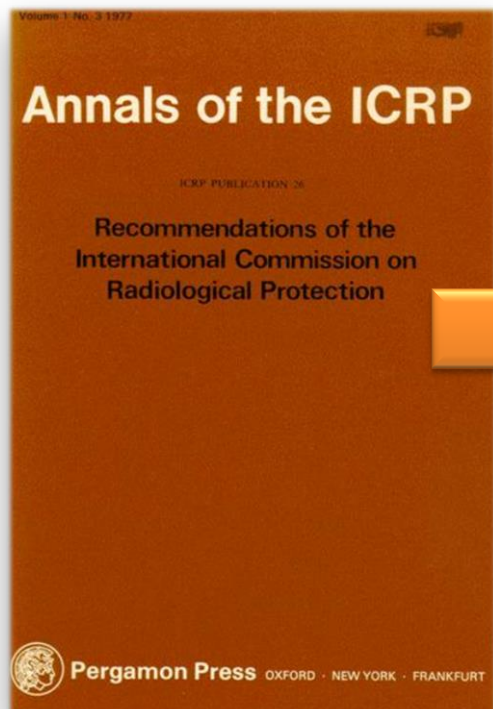
390 000 Bq/m³ (x 200 000)

Stężenie Ra-226 w wodzie ze studni 1.7 Bq/m³

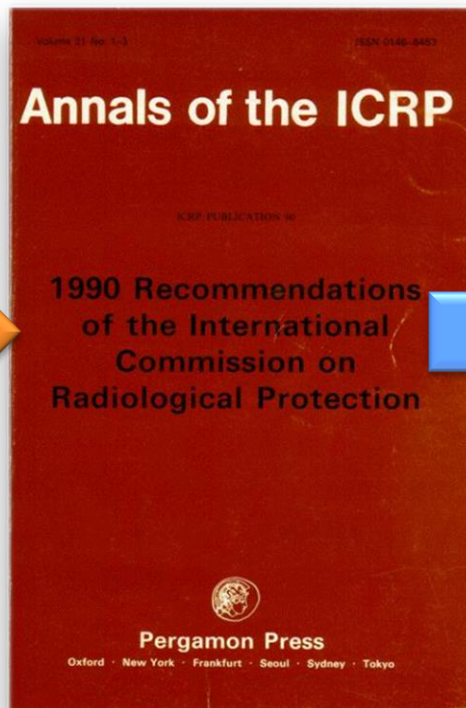
Międzynarodowa Komisja Ochrony Radiologicznej (od 1928 r.)

- W ciągu 30 lat ICRP trzy razy wydawała zalecenia zmieniające kryteria Ochrony Radiologicznej:

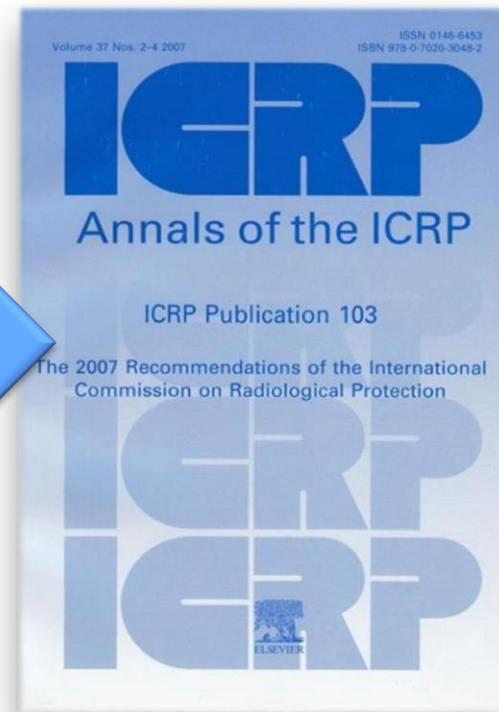
Zalecenia z 1977 Pub. 26

Zalecenia z 1990 Pub. 60

Zalecenia z 2007 Pub. 103

Międzynarodowa Komisja Ochrony Radiologicznej (od 1928 r.)

- zalecenia ICRP po za zmianą wartości liczbowych służących do oceny narażenia na promieniowanie jonizujące: współczynników ryzyka i „limitów dawek”,
- również zmieniały zasadniczo „filozofię” ochrony radiologicznej
- podstawą zmian zaleceń ICRP po za „przesłankami naukowymi” ?, często były inne czynniki: ekonomiczne, społeczne, etyczne - zasady przeczności (precautionary approaches)

zalecenia ICRP z 1977:

- po raz pierwszy wprowadzono rozróżnienie między „stochastycznymi” i „nie-stochastycznymi”, skutkami promieniowania
- wprowadzono ilościową ocenę ryzyka nowotworów:
  - czerwony szpik
  - kości, powierzchnia kości
  - płuca
  - tarczyca
  - piersi
  - inne tkanki

współczynnik ryzyka zgonu na raka w skutek promieniowania
(średni dla obu płci i grup wiekowych)

0.01 Sv⁻¹

współczynnik ryzyka zmian cech dziedzicznych spowodowanych
działaniem promieniowania jonizującego

0.004 Sv⁻¹

zalecenia ICRP z 1990:

- modyfikacja terminu skutków „nie-stochastycznych” obecnie zwanych „deterministycznymi”

skutek zdrowotny promieniowania posiadający „w zasadzie” dawkę progową powyżej której ostrość skutku zwiększa się wraz z wartością dawki

- modyfikacja skutków „stochastycznych”: **13 organów plus gonady**
współczynnik ryzyka zgonu na raka w skutek promieniowania

dla ludności

0.01 Sv⁻¹ ↑ 0.05 Sv⁻¹

dla narażonych zawodowo

0.04 Sv⁻¹

współczynnik ryzyka zmian cech dziedzicznych

dla ludności

0.004 Sv⁻¹ ↑ 0.01 Sv⁻¹

dla narażonych zawodowo

0.006 Sv⁻¹

Indywidualne Dawki Graniczne (<i>Individual Dose Limits</i>)		
Rodzaj ekspozycji	Zalecenia 1977 (ICRP Pub. 26)	Zalecenia 1990 (ICRP pub. 60)
Narażenie zawodowe (oraz akcje usuwania skutków awarii)	50 mSv/rok ⁽³⁾	20 mSv/rok ⁽¹⁾ (uśrednione w okresie 5 lat: <50 mSv/rok)
pojedynczy organ: (za wyjątkiem)	500 mSv/rok ⁽⁴⁾	wycofane
soczewki oka	300 mSv/rok	150 mSv/rok ⁽²⁾
skóry	20 Sv (w okresie życia)	500 mSv/rok ⁽²⁾
rąk oraz stóp	-	500 mSv/rok ⁽²⁾
Kobiety w ciąży		2 mSv na powierzchni podbrzusza, 1 mSv od wnikięć radionuklidów
Narażenie ludności 1985 Paris Statement	5 mSv/rok ⁽³⁾ 1 mSv/rok ⁽³⁾ - dozwolony limit 5 mSv/rok o ile średnia w ciągu całego życia < 1mSv/rok)	1 mSv/rok (> wartości o ile średnia w ciągu 5 lat < 1mSv/rok)
pojedynczy organ (za wyjątkiem) :	50 mSv/rok ⁽⁴⁾	wycofane
soczewki oka		15 mSv/rok
skóry	wT = 0.01	50 mSv/rok

³ efektywny równoważnik dawki

⁴ równoważnik dawki

¹ dawka efektywna (skuteczna)

² dawka równoważna

skutki deterministyczne w zaleceniach ICRP z 1990

- wycofano 500 mSv/rok na pojedynczy organ ponieważ ograniczała go dawka graniczna efektów stochastycznych.
- dlaczego dawki graniczne dla skutków deterministycznych dla ludności 10 razy mniejsze ? – powinien być jeden próg !
- Argumentacja ICRP
  - dawki graniczne dla ludności uwzględniają dzieci – większa promienio – wrażliwość $\sim \times (2 \div 5)$
  - dłuższy czas ekspozycji ludności niż narażonych zawodowo $\sim \times 2$

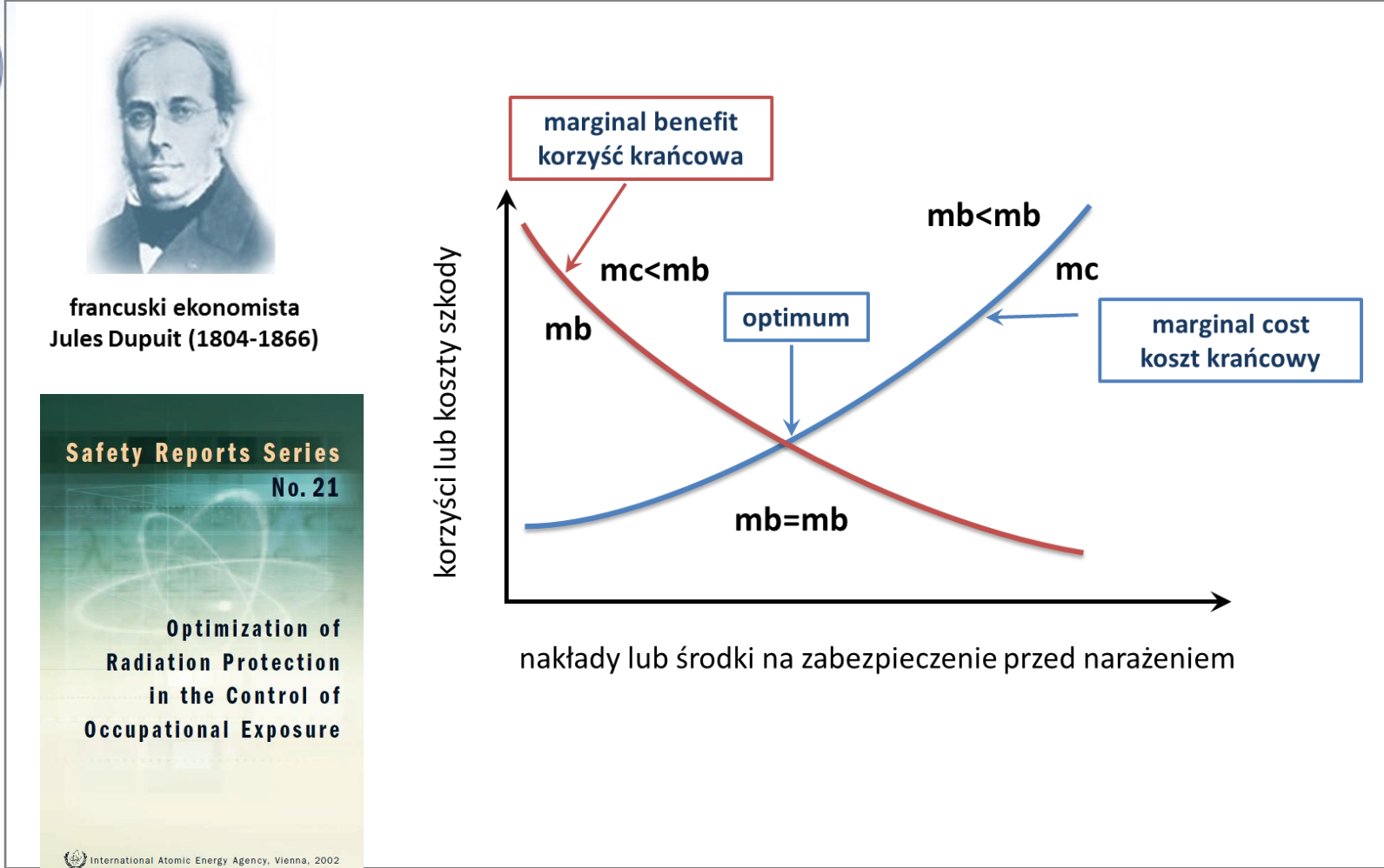
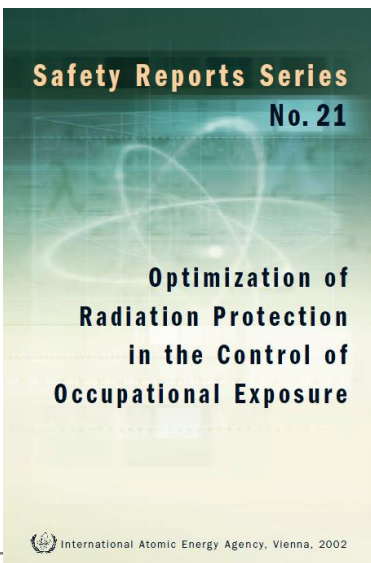
Zasady (filozofia) ochrony radiologicznej

- Począwszy od publikacji zaleceń z 1977 Pub. 26 zwrócono uwagę na fakt, że wdrożenie określonej technologii podlega procesowi analizy kosztów i zysku, (oceny opłacalności dla określonej jednostki lub społeczeństwa).
- **Podjęto próby stworzenia systemu optymalizacji w ochronie radiologicznej.**
- Zalecenia z 1977 dotyczyły rutynowych prac ze źródłami promieniotwórczymi, a do czasu wprowadzenia nowych zaleceń w 1990 r podejmowano próby rozszerzenia systemu ochrony radiologicznej na inne rodzaje warunków narażenia:
  - radon (bez określenia dawek granicznych)
  - warunki dla usuwania odpadów promieniotwórczych (*waste disposal*) - przypadkowy charakter narażenia
  - ochrona ludności w **wyjątkowych warunkach narażenia** (*emergencies*) – gdzie dawki graniczne nie mają zastosowania

francuski ekonomista
Jules Dupuit (1804-1866)

Ewolucja zaleceń ICRP 1977, 1990, 2007

zalecenia ICRP z 1990: System Ochrony Radiologicznej

W OPARCIU O POSTĘPOWANIE PROCESS-BASED PROTECTION APPROACH

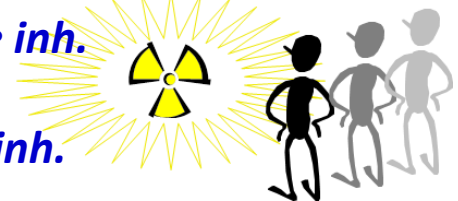
■ działalność (*practices*)

dodanie (zwiększenie) potencjalnego narażenia przez wprowadzenie nowych źródeł, dróg narażenia i/lub zwiększenie liczby narażonych osób

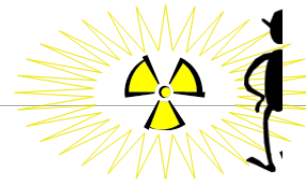
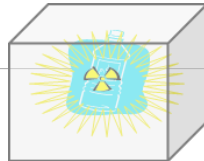
wewnętrzne inh.

zewnętrzne inh.

■ działania interwencyjne (*interventions*)

zmniejszenie potencjalnego narażenia przez usunięcie źródeł, dróg narażenia i/lub zmniejszenie liczby narażonych osób

Ewolucja zaleceń ICRP 1977, 1990, 2007

zalecenia ICRP z 1990: Podstawowe zasady systemu ograniczania dawek dla działalności (*practices*)

- **UZASADNIENIE (justification)** : żadna działalność stwarzająca narażenie człowieka na promieniowanie, nie może być zaakceptowana, o ile korzyści dla poszczególnych osób lub dla społeczności wynikające z kontynuacji lub rozpoczęcia działalności nie przewyższają szkody (*detriment*) (łącznie ze szkodą radiacyjną) wynikające z tej działalności.
- **OPTYMALIZACJA (optimisation)** : Planowana, odniesiona do konkretnego źródła promieniowania działalność powinna być **ograniczona (constrained)** tak aby **ograniczyć dawki indywidualne (dose constraint)** lub **ograniczyć ryzyko potencjalnego narażenia (risk constraint)** do takiego poziomu, przy którym dalsze obniżenie staje się mniej istotne niż ponoszone z tego powodu koszty ekonomiczne lub socjalne.
- **ZASTOSOWANIE DAWEK GRANICZNYCH (limitation)** : Wartość indywidualnej dawki efektywnej lub równoważnej, otrzymanej w warunkach planowanego narażenia przy pracach z jakimkolwiek znajdującym się pod kontrolą źródłem, za wyjątkiem narażenia medycznego pacjentów, nie może przekroczyć odpowiednich poziomów określonych przez Komisję

zalecenia ICRP z 1990: Filozofia ochrony radiologicznej: zasady systemu ograniczania dawek

Szkoda radiacyjna (detriment)

Całkowity uszczerbek zdrowia grupy osób i ich potomstwa będący wynikiem narażenia na promieniowanie tej grupy osób.

Szkoda radiacyjna jest koncepcją wielowymiarową.

Jej podstawowymi składowymi są **wielkości stochastyczne**:
prawdopodobieństwo wystąpienia śmiertelnych nowotworów
mogących być wynikiem napromieniowania, ważne
prawdopodobieństwo wystąpienia nowotworów nie powodujących
śmierci, ważne prawdopodobieństwo poważnych efektów
dziedzicznych i skrócenie życia w wyniku powstałego uszczerbku.

zalecenia ICRP z 1990: zasady systemu ograniczania dawek przy działaniach interwencyjnych (*interventions*)

- Przyjęto założenie że działania zapobiegawcze z punktu widzenia stosowania źródeł promieniotwórczych są niekorzystne.
- **UZASADNIENIE (justification) : zamierzone działania interwencyjne powinny czynić więcej dobra niż szkody. tzn.** że koszty i szkody spowodowane działaniami interwencyjnymi powinny być uzasadnione korzyściami wynikającymi z redukcji dawek i zmniejszenia szkód radiacyjnych.
- **OPTYMALIZACJA (optimisation) :** forma, skala i czas trwania działań interwencyjnych powinny być optymalizowane w celu osiągnięcia maksimum korzyści wynikających ze zmniejszenia szkód radiacyjnych

Prowadziło to do wprowadzenia **poziomów interwencyjnych**

Wartość możliwej do uniknięcia dawki równoważnej lub efektywnej albo wartość pochodna, wymagająca rozważenia podjęcia postępowania interwencyjnego. Dawka do uniknięcia lub wartość pochodna są tu ściśle związane z drogą narażenia, w stosunku do, której podjęte zostaną działania interwencyjne.

zalecenia ICRP z 1990: Filozofia ochrony radiologicznej:
zasady systemu ograniczania dawek przy działaniach interwencyjnych
(*interventions*) *działania interwencyjne*

Z poziomu interwencyjnego wynika potrzeba zdefiniowania
Operacyjnego poziomu interwencyjnego (OIL).

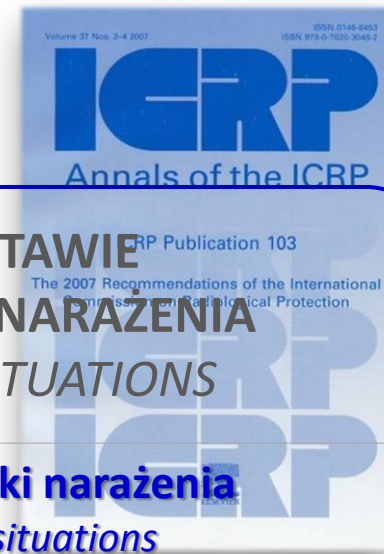
- **Operacyjny poziom interwencyjny (OIL).** Poziom obliczony, zmierzony przyrządem lub wyznaczony w analizie laboratoryjnej, odpowiadający poziomowi interwencji lub poziomowi działania.
- Zwykle operacyjny poziom interwencji wyrażane są w wielkościach mocy dawki, aktywności uwolnionego materiału promieniotwórczego, zintegrowanych w czasie stężeniach w powietrzu, skażeniach gruntu (gleby) lub jego powierzchni lub w stężeniach promieniotwórczych w środowisku i w próbkach żywności lub wody. Operacyjny poziom interwencji jest rodzajem poziomu działania stosowanym niezwłocznie i bezpośrednio (bez dalszych ocen) aby na podstawie pomiarów środowiskowych określić właściwą akcję zapobiegawczą.

Ewolucja zaleceń ICRP 1977, 1990, 2007

Wg. Komisji, ICRP Publikacja 60 (ICRP, 1991) zawierała w pewnym stopniu niespójne (niejednoznaczne) rekomendacje wprowadzając różne poziomy odniesienia (reference levels) :

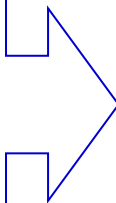
- Poziomy odniesienia „reference levels” poziom dawki lub ryzyka, powyżej którego uważa się, że nie należy dopuścić do wystąpienia narażenia i powyżej którego należy przeprowadzić akcje zapobiegawcze. (§257)
- W warunkach wyjątkowego narażenia (emergency) poziom odniesienia określono jako **poziom interwencyjny** (intervention levels) (§221)
- W warunkach istniejącego narażenia np. narażenia na radon Rn-222 poziomy odniesienia określano jako **poziomy działania** (action levels) (§217)
- Dla narażenia poniżej poziomów odniesienia nie przewidywano żadnej akcji zapobiegawczej

Nowe zalecenia ICRP z 2007 Pub.103: System Ochrony Radiologicznej

~~NA OPARCIU O POSTĘPOWANIE
PROCESS-BASED
PROTECTION APPROACH~~

- **practices**
działalność
- **interventions**
działania interwencyjne

NA PODSTAWIE
WARUNKÓW NARAŻENIA
EXPOSURE SITUATIONS

- **planowane warunki narażenia**
planned exposure situations
- **wyjatkowe warunki narażenia**
emergency exposure situations
- **existing exposure situations**
istniejące warunki narażenia

Nowe zalecenia ICRP z 2007 Pub.103: Trzy rodzaje warunków narażenia obejmujące cały zakres możliwych scenariuszy narażenia:

- **Planowane warunki narażenia (PLN) *planned exposure situations***
- dotyczą planowanych prac ze źródłami znajdującymi się pod kontrolą.
Ten rodzaj warunków narażenia we wcześniejszych zaleceniach ICRP był określany jako **działalność (*practices*)** - > **OGRANICZNIK DAWKI (*DOSE CONSTRAINTS*)**
- **Wyjątkowe warunki narażenia (EMR) *emergency exposure situations*** - dotyczą sytuacji nieprzewidzianych, które mogą zajść podczas prowadzenie planowanej działalności lub działań prowadzonych w złych zamiarach (akty terrorystyczne), wymagające natychmiastowej uwagi. Ten rodzaj warunków narażenia we wcześniejszych zaleceniach ICRP był określany jako interwencje interventions. -> **POZIOM ODNIESIENIA (*REFERENCE LEVEL*)**
- **Istniejące warunki narażenia (zastane) (EXT) *existing exposure situations***, warunki narażenia które istniały zanim podjęto kontrolę np. narażenie od naturalnego tła promieniowania, narażenie w skutek skażeń powstałych po wypadkach jądrowych lub historycznej działalności (kopalnie uranowe) -> **POZIOM ODNIESIENIA (*REFERENCE LEVEL*)**

Przykład: narażenie od inhalacji radonu Rn-222 w mieszkaniach i na stanowiskach pracy – poziom odniesienia 10 mSv (500 Bq m⁻³ Rn-222)

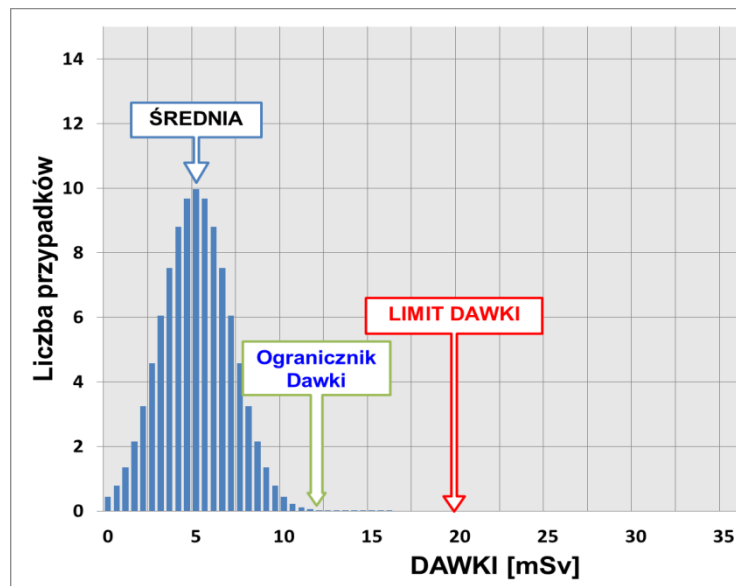
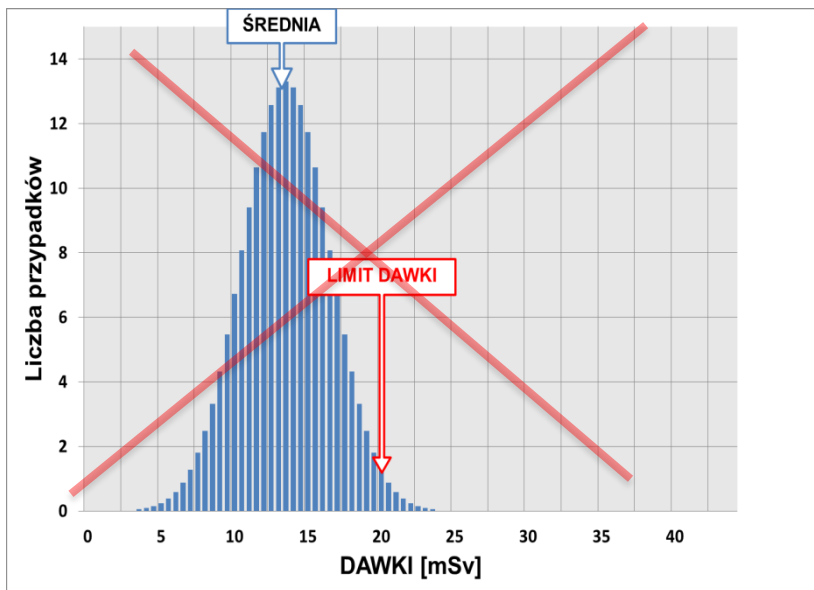
Nowe zalecenia ICRP z 2007 Pub.103: Uwydatnienie roli procesu optymalizacji

ZASADA OPTYMALIZACJI : odnosi się do określonego źródła promieniowania, postępowanie w celu: ograniczenia wartości dawek indywidualnych, zmniejszenia liczby narażonych ludzi jak również prawdopodobieństwa potencjalnego narażenia na promieniowanie do tak niskiego poziomu jak jest to rozsądnie osiągalne czyli poniżej odpowiedniego **ogranicznika dawek** ustalonego przy uwzględnieniu czynników ekonomicznych i socjalnych.

*The **PRINCIPLE OF OPTIMISATION of radiological protection** is defined by the Commission: as **the source related process** to keep the magnitude of individual doses, the number of people exposed, and the likelihood of potential exposure as low as reasonably achievable below the appropriate **dose constraints**, with economic and social factors being taken into account.*

OGRANICZNIK DAWKI W POPRZEDNICH ZALECENIACH MIĘDZYNARODOWYCH

ogranicznik dawki gwarantuje : że w procesie optymalizacji planowanych warunków narażenia nie tworzą się „niesprawiedliwości” (inequities), to znaczy zachodzą przypadki, że niektóre osoby w schemacie optymalizacji mogą być narażone na dawki znacznie przewyższające średnią

International Basic Safety Standards IAEA Safety Series No 115. 1996

Perspektywiczne ograniczenie dawki indywidualnej pochodzącej od określonego źródła. Ograniczenie to wyznacza granicę dla optymalizacji ochrony i bezpieczeństwa źródła

- **narażenie zawodowe:** ogranicznik dawki jest wartością dawki indywidualnej od danego źródła, przyjmowany do ograniczenia zakresu rozpatrywanych opcji w procesie optymalizacji.
- **narażenie ludności :** ogranicznik dawki jest ograniczeniem dawek rocznych poszczególnych osób od planowanych prac z jakimkolwiek znajdującym się pod kontrolą źródłem. Narażeniem, do którego odnosi się dany ogranicznik jest roczna dawka grupy krytycznej sumowana dla wszystkich dróg narażenia, wynikająca z przewidywanego wykorzystania stosowanego źródła.

■ International Basic Safety Standards IAEA Safety Series No 115. 1996

*Przestrzeganie ogranicznika dawki narażenia od każdego źródła zapewnienia, że suma dawek w grupie krytycznej pochodzących od wszystkich kontrolowanych źródeł nie przekroczy dawki granicznej. Przy **narażeniu medycznym** ograniczniki dawki powinny być traktowane jako **poziomy wskaźnikowe**, za wyjątkiem optymalizacji ochrony osób narażonych przy medycznych pracach badawczych lub osób nie będących pracownikami, a zaangażowanych do opieki nad pacjentami, (np. podtrzymywanie) i troszczących się o ich wygodę*

- Publikacja 60 (ICRP, 1991) określała ogranicznik dawki jako wielkość:
  - która ma zastosowanie tylko w przypadku źródła znajdującego się pod kontrolą , tzw. działalności kontrolowanej
  - wartość ogranicznika dawki jest mniejsza niż dawka graniczna ustalana jest przez kompetentne władze państwowe
  - Ogranicznik dawki przy narażeniu zawodowym 20 mSv na rok
  - Mniej niż 1 mSv na rok dla narażenia ludności

Ogranicznik Dawki [Limit użytkowy dawki] (<i>Dose Constraint</i>)		
Rodzaj ekspozycji	Zalecenia 1977 (ICRP Pub. 26)	Zalecenia 1990 (ICRP pub. 60)
Narażenie zawodowe	brak	≤ 20 mSv/rok ¹⁾
Narażenie ludności	brak	<1 mSv/rok

¹⁾ dawka efektywna (skuteczna)

Ustawa z dnia 29.11.2000 Prawo Atomowe z późniejszymi zmianami (Dz.U. z dn. 13 marca 2012 r. Poz. 264):

- **Art. 3, poz. 23) OGRANICZNIK DAWKI (limit użytkowy dawki) :**
Ograniczenie przewidywanych dawek indywidualnych, które mogą pochodzić od określonego źródła promieniowania jonizującego, uwzględniane podczas planowania ochrony radiologicznej w celach związanych z optymalizacją.

Definicja oparta na zaleceniach ICRP z 1991 r i International Basic Safety Standards IAEA Safety Series No 115. 1996

Ustawa z dnia 29.11.2000 Prawo Atomowe z późniejszymi zmianami (Dz.U. z dn. 13 marca 2012 r. Poz. 264):

Art. 9

- 1) Kierownik jednostki organizacyjnej zapewnia wykonywanie działalności zgodnie z zasadą optymalizacji, wymagającą, aby** – przy rozsądnym uwzględnieniu czynników ekonomicznych i społecznych – liczba narażonych pracowników i osób z ogółu ludności była jak najmniejsza, a otrzymywane przez nich dawki promieniowania jonizującego były możliwie małe, z zastrzeżeniem art. 33c. (badanie i leczenie przy użyciu prom. jonizującego)
- 2) Kierownik jednostki organizacyjnej** przeprowadza ocenę narażenia pracowników, **a jeżeli z analizy optymalizacyjnej wynika taka konieczność,** ustala dla nich dalsze ograniczenia narażenia, tak, żeby otrzymane przez nich dawki promieniowania jonizującego były nie wyższe niż ustalone dla nich ograniczniki dawek (limity użytkowe dawek).
- 3) Jeżeli ograniczniki dawek (limity użytkowe dawek) zostaną ustalone w zezwoleniu,** to możliwość ich przekroczenia podlega zgłoszeniu przez kierownika jednostki organizacyjnej organowi, który wydał zezwolenie.

Polska Norma. Nazwy i określenia. Narażenie na promieniowanie jonizujące. J-01003/05. 1992

- **LIMIT UŻYTKOWY:** Wartość określonej wielkości, ustalona przez kompetentne władze państwowe dla danej działalności lub źródła, nie przekraczająca limitów pierwotnego lub wtórnego.

UWAGA: Podana w PN definicja jest bardziej ogólna, nie jest ograniczona do narażenia branego pod uwagę tylko w procesie optymalizacji.

- **The revisions of the International Basic Safety Standards (IAEA)**

12 września 2011, the IAEA Board of Governors zatwierdziła: the Safety Requirements: "Radiation Protection and Safety of Radiation Sources: International Basic Safety Standards".

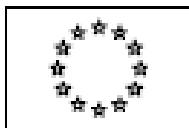
- **the Euratom Basic Safety Standard Directive**

Planowane zatwierdzenie przez Parlament UE w 2013 roku

W/w dokumenty posiadają zapisy wprowadzające stosowanie ogranicznika dawki (dose constraints) w procesie optymalizacji ochrony radiologicznej i zalecają wartości ograniczników dawek w zakresie wskazywanym przez ICRP

Wdrożenie nowych zaleceń ICRP 2007 – Euratom Basic Safety Standard Directive 2013

35

EUROPEAN COMMISSION

Brussels, 30.5.2012
COM(2012) 242 final

2011/0254 (NLE)

Proposal for a

COUNCIL DIRECTIVE

**laying down basic safety standards for protection against the dangers arising from
exposure to ionising radiation**

(SWD(2012) 137 final)

(SWD(2012) 138 final)

Charakterystyczne cechy określające wybór najlepszej opcji optymalizacji wg nowych rekomendacji:

- **Charakterystyka narażonej populacji** : płeć, wiek, stan zdrowia, grupy , grupy wrażliwe na promieniowanie, zwyczaje.
- **Charakterystyka narażenia**: rozkład dawek w czasie i przestrzeni, liczba narażonych osób, statystyka dawek indywidualnych(średnia, rozrzut, wartość maksymalna i minimalna), dawki kolektywne w grupie, prawdopodobieństwo wystąpienia określonej dawki, wcześniej istniejące warunki radiologiczne
- **Wskaźniki socjalne**: sprawiedliwość (equity ?), możliwości weryfikacji, uczciwość (fairness), trwałość, akceptacja międzypokoleniowa, korzyści indywidualne, korzyści socjalne, poziom informacji
- **Czynniki środowiskowe**: wpływ na faunę i florę
- **Techniczne i ekonomiczne czynniki określonej opcji ochrony radiologicznej**: wykonalność, koszty, niepewność.

Rola instytucji odpowiedzialnych za wdrożenie nowych zaleceń (optymalizację)

■ Rola nadzoru

- Operator i odpowiedni, kompetentny urząd dozoru są odpowiedzialni za optymalizację,
- Wdrożenie optymalizacji będzie zależać od współdziałania pomiędzy operatorem (licencjodawcą) a urzędem dozoru,
- Operator projektuje, proponuje i wdraża proces optymalizacji a następnie w oparciu o swoje doświadczenie doskonali ten proces.
- Kompetentny nadzór wymaga i promuje optymalizację oraz sprawdza czy została skutecznie wdrożona.

■ Zastosowanie w nadzorze:

- Ogranicznik dawki może być stosowany jako kryterium nadzoru dla retrospektywnej oceny poziomu ochrony zawodowo narażonych. Wyznaczać będzie nowe standardy w dziedzinie bezpieczeństwa, higieny pracy.

■ Zaangażowanie zainteresowanych podmiotów w procesie optymalizacji

- Zainteresowane podmioty (stakeholders) mogą być pomocne przy identyfikacji czynników mających wpływ na warunki narażenia i opcje ochrony.

■ Działania wyprzedzające:

- Świadomość potrzeby pełnego wyjaśnienia i przewodnika przez kompetentne urzędy dozoru.

Planowane warunki narażenia		
Indywidualne dawki graniczne ¹⁾		
Rodzaj ekspozycji	Zalecenia 1990 (ICRP Pub. 60)	Zalecenia 2007 (ICRP pub. 101)
Narażenie zawodowe (60, 68) (oraz akcje usuwania skutków awarii)	20 mSv/rok (uśrednione w okresie 5 lat: <50 mSv/rok)	bez zmian
soczewka oka	150 mSv/rok ²⁾	bez zmian
skóry	500 mSv/rok ²⁾	bez zmian
Ręce i stopy	500 mSv/rok ²⁾	
Kobiety w ciąży (60, 75,76)	2 mSv na powierzchni podbrzusza, 1 mSv od wniknięć radionuklidów 1 mSv na płuca	wycofane bez zmian bez zmian
Narażenie ludności	1 mSv/rok(> wartości o ile średnia w ciągu 5 lat < 1mSv/rok)	
soczewki oka	15 mSv/rok ²⁾	bez zmian
skóry	50 mSv/rok ²⁾	bez zmian

¹⁾ dawka efektywna (skuteczna)
o ile nie wyszczególniono

²⁾ dawka równoważna

Planowane warunki narażenia		
Ograniczniki dawek		
Rodzaj ekspozycji	Zalecenia 1990 (ICRP Pub. 60)	Zalecenia 2007 (ICRP pub. 101)
Narażenie zawodowe (60)	≤ 20 mSv/rok	bez zmian
Narażenie ludności (77, 81, 82)		
<ul style="list-style-type: none"> całkowite 	< 1 mSv/rok	< 1 mSv/rok w zależności od warunków narażenia
<ul style="list-style-type: none"> usuwanie (disposal) odpadów promieniotwórczych 	≤ 0.3 mSv/rok	bez zmian
<ul style="list-style-type: none"> usuwanie długożyciowych odpadów promieniotwórczych 	≤ 0.3 mSv/rok	bez zmian
<ul style="list-style-type: none"> długotrwałe narażenie 	$< \sim 1$ & ~ 0.3 mSv/rok	bez zmian
<ul style="list-style-type: none"> długotrwała składowa długożyciowych radionuklidów 	< 0.1 mSv/rok	bez zmian

Wyjątkowe warunki narażenia		
Indywidualne dawki graniczne		
Rodzaj ekspozycji	Zalecenia 1990 (ICRP Pub. 60)	Zalecenia 2007 (ICRP pub. 101)
	Poziomy interwencyjny	Poziomy odniesienia
Narażenie zawodowe (60, 96)		
<ul style="list-style-type: none"> ratowanie życia (informowanie ochotników) 	Bez ograniczenia dawek	bez ograniczenia dawek jeżeli korzyść dla innych przeważa ryzyko ponoszone przez ratowników
<ul style="list-style-type: none"> inne pilne operacje ratownicze 	~500 mSv; 5 Sv (skórę)	1000 (poważne Det. Eff.) lub 500 mSv (inne Det. Eff.)
<ul style="list-style-type: none"> inne operacje ratownicze 		< 100 mSv
Narażenie ludności (63, 96) działania interwencyjne		
<ul style="list-style-type: none"> żywność 	10 mSv/rok	
<ul style="list-style-type: none"> dystrybucja stabilnego jodu 	50 mSv-500 mSv (tarczyca)	
<ul style="list-style-type: none"> ukrywanie (sheltering) 	5-50 mSv w ciągu 2 dni	
<ul style="list-style-type: none"> czasowe przesiedlenie 	50-500 mSv w ciągu tygodnia	
<ul style="list-style-type: none"> stałe przesiedlenie 	100 mSv pierwszy rok, 1Sv całe życie	
<ul style="list-style-type: none"> Wszystkie działania interwencyjne w ramach strategii ochrony 		Przy planowaniu działań interwencyjnych między 20-100 mSv/rok w zależności od sytuacji

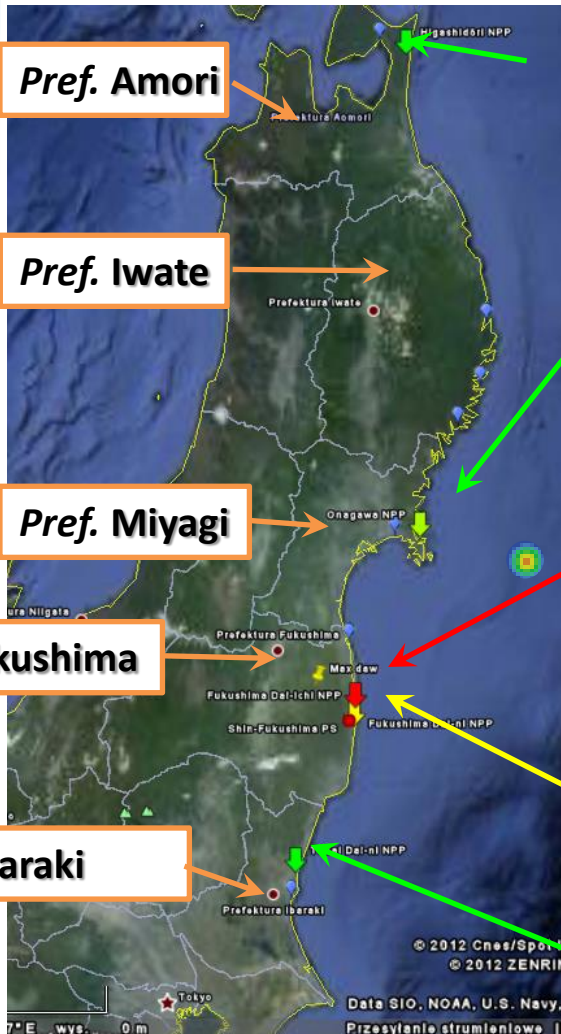

Istniejące warunki narażenia		
Warunki narażenia	Zalecenia 1990 (ICRP Pub. 60)	Zalecenia 2007 (ICRP pub. 101)
	Poziomy interwencyjne	Poziomy odniesienia
Radon (65)		
- w nowych domach	-	(200 Bq m ⁻³)
- w domach	3-10 mSv/rok (200-600 Bq m ⁻³)	<10 mSv/rok (300 Bq m ⁻³)
- miejsca publiczne o krótkim czasie przebywania		(1000 Bq m ⁻³)
-w miejscach pracy	3-10 mSv/rok (500-1500 Bq m ⁻³)	10 mSv/rok (1000 Bq m ⁻³)

Fukushima

11 reaktorów pracujących (stan krytyczny), 3 reaktory - okresowa kontrola (stan podkrytyczny)

Higashidori:

Unit1 (BWR-5): 1100 MW(e), [2005->], wyłączony (SpK); *okresowa insp.*

Onagawa:

Unit1 (BWR-4): 524 MW(e), [1984->], pracujący (SK)

Unit2 (BWR-5): 825 MW(e), [1995->], rozruch reaktora (SK)

Unit3 (BWR-5): 825 MW(e), [2002->], pracujący (SK)

Fukushima Dai-ichi (*Fukushima I*):

Unit1 (BWR-3): 460 MW(e), [1971->], pracujący (SK)

Unit2 (BWR-4): 784 MW(e), [1974->], pracujący (SK)

Unit3 (BWR-4): 784 MW(e), [1976->], pracujący (SK)

Unit4 (BWR-4): 784 MW(e), [1978->], wyłączony (SpK), *okresowa insp.*

Unit5 (BWR-4): 784 MW(e), [1978->], wyłączony (SpK), *okresowa insp.*

Unit6 (BWR-5): 1100 MW(e), [1979->], wyłączony (SpK), *okresowa insp.*

Fukushima Dai-ni (*Fukushima II*):

Unit1 (BWR-5): 1100 MW(e), [1982->], pracujący (SK)

Unit2 (BWR-5): 1100 MW(e), [1984->], pracujący (SK)

Unit3 (BWR-5): 1100 MW(e), [1985->], pracujący (SK)

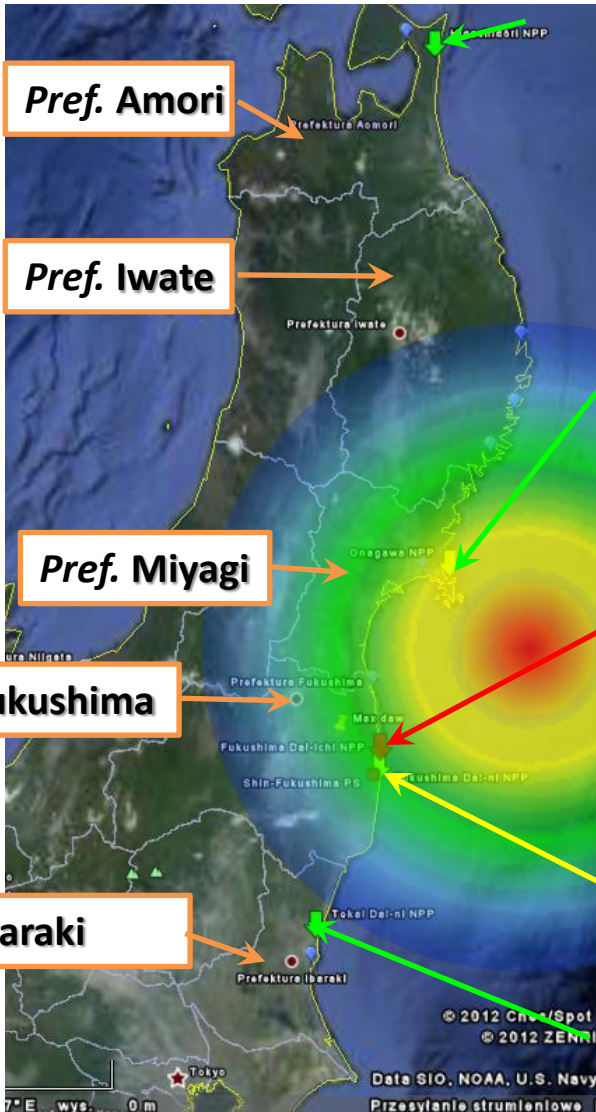
Unit4 (BWR-5): 1100 MW(e), [1987->], pracujący (SK)

Tokai Dai-ni:

Unit1 (BWR-5): 1100 MW(e), [1978->], pracujący (SK)

Fukushima

Higashidori:

Unit1 (BWR-5): 1100 MW(e), [2005->], wyłączony (SpK); *okresowa insp.*

uruchomiły się czujniki wstrząsów ziemi i wszystkie reaktory zostały automatycznie wyłączone.

Onagawa:

Unit1 (BWR-4): 524 MW(e), [1984->], **automatyczne wyłączenie**
Unit2 (BWR-5): 825 MW(e), [1995->], **automatyczne wyłączenie**
Unit3 (BWR-5): 825 MW(e), [2002->], **automatyczne wyłączenie**

Fukushima Dai-ichi (Fukushima I):

Unit1 (BWR-3): 460 MW(e), [1971->], **automatyczne wyłączenie**
Unit2 (BWR-4): 784 MW(e), [1974->], **automatyczne wyłączenie**
Unit3 (BWR-4): 784 MW(e), [1976->], **automatyczne wyłączenie**
Unit4 (BWR-4): 784 MW(e), [1978->], wyłączony (SpK), *okresowa insp.*
Unit5 (BWR-4): 784 MW(e), [1978->], wyłączony (SpK), *okresowa insp.*
Unit6 (BWR-5): 1100 MW(e), [1979->], wyłączony (SpK), *okresowa insp.*

Fukushima Dai-ni (Fukushima II):

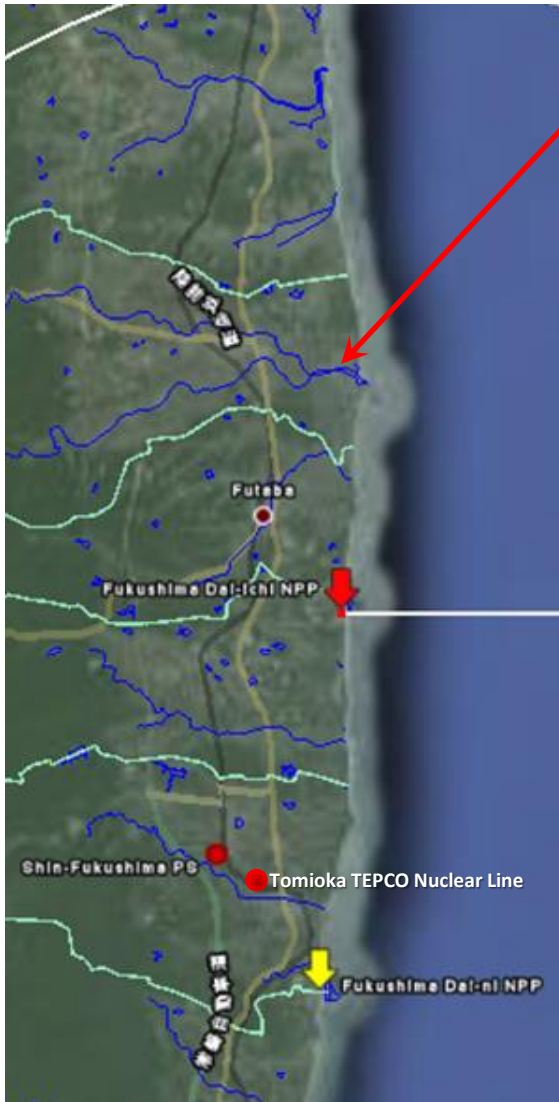
Unit1 (BWR-5): 1100 MW(e), [1982->], **automatyczne wyłączenie**
Unit2 (BWR-5): 1100 MW(e), [1984->], **automatyczne wyłączenie**
Unit3 (BWR-5): 1100 MW(e), [1985->], **automatyczne wyłączenie**
Unit4 (BWR-5): 1100 MW(e), [1987->], **automatyczne wyłączenie**

Tokai Dai-ni:

Unit1 (BWR-5): 1100 MW(e), [1978->], **automatyczne wyłączenie**

Fukushima

Fukushima Dai-ichi (Fukushima I) :
Unit2 (BWR-4): 784 MW(e), [1974->], pracujący (SK)

11 marzec 14:46 -> trzęsienie ziemi-> automatyczne przerwanie reakcji, Spk, przerwa w zasilaniu zewnętrznym WN, włączenie DG, rozpoczyna pracę RCIC (reactor core isolation cooling), kontrola przez SRV (safety/relief valve)
11 marzec 15:42 -> zalanie wodą morską i zatrzymanie DG – utrata zasilania, utrata zdolności monitoringu stanu reaktora m.in. : poziomu wody w reaktorze
13 marzec 11:00 , 15 marzec 00:00 odpowietrzanie reaktora
15 marca 6:00 eksplozja wodoru -> uwolnienie substancji radioaktywnych
3 kwietnia -> odzyskanie zasilania WN – nuclear power line Tohoku

Fire Engine

Power Supply Car

CENTRAL LABORATORY
FOR
RADIOLOGICAL
PROTECTION

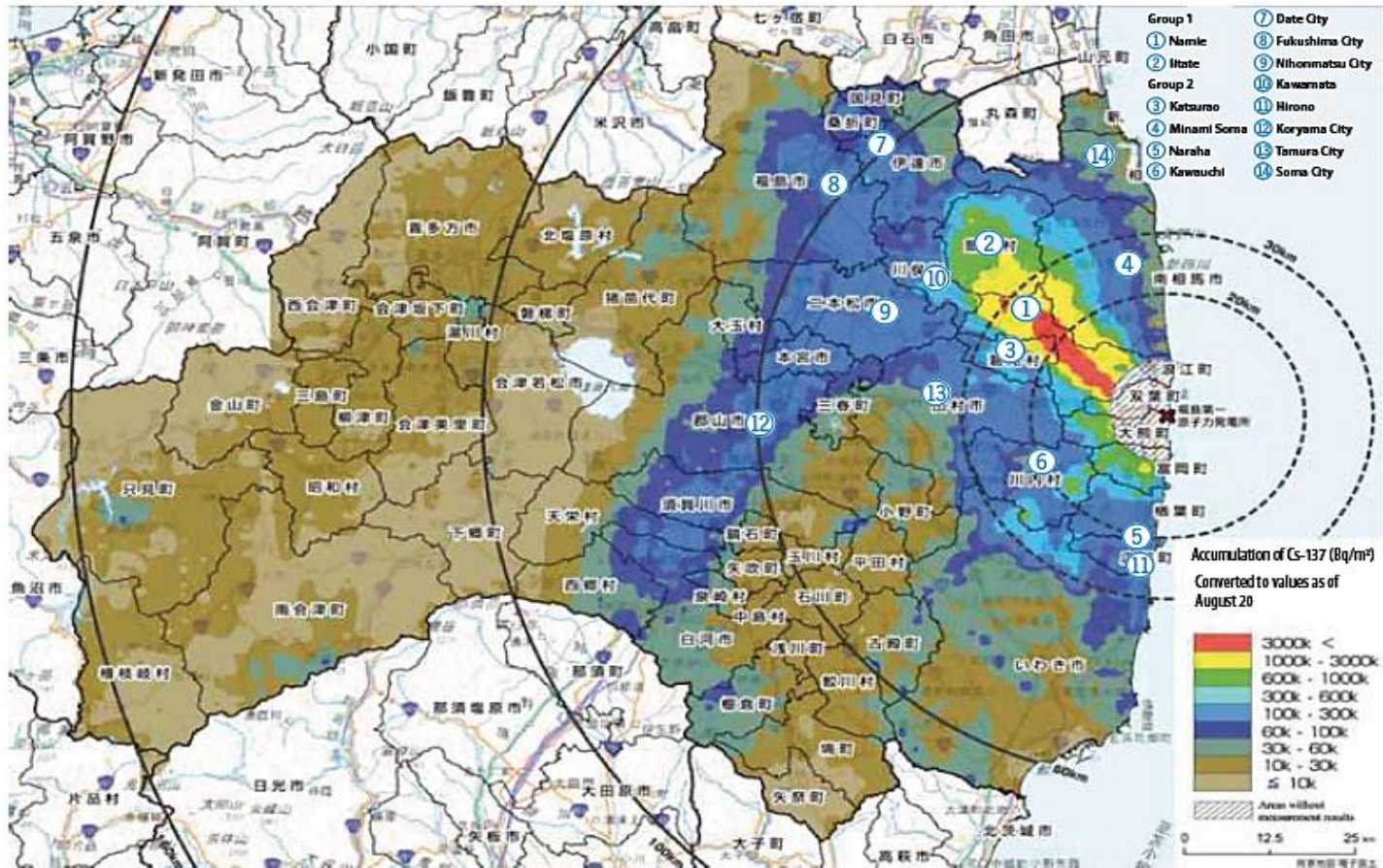
Fukushima

- W rejonie wysokiego ryzyka znajdowało się pięć japońskich elektrowni jądrowych.
- Bez żadnych uszkodzeń przetrwało kataklizm **osiem bloków energetycznych z czterech EJ**, natomiast w wyniku nieszczęśliwego zbiegu okoliczności a także częściowo z powodu niedostatecznej przeczności w trzech blokach EJ Fukushima Dai-ichi doszło do przegrzania rdzeni reaktorów a w konsekwencji do wzrostu ciśnienia w obudowie bezpieczeństwa, wytworzeniu i wybuchowej reakcji wodoru z tlenem zawartym w powietrzu.
- Nastąpiło **uwolnienie produktów rozszczepienia do atmosfery i lokalne wysokie skażenie gruntu.**

Fukushima

Figure 5. Locations in Fukushima prefecture considered in the assessment (Groups 1 and 2). Note that the rest of Fukushima (less affected) is part of Group 3.

Source: http://radioactivity.mext.go.jp/en/contents/4000/3168/24/1270_0912_2.pdf (Attachment 4 - Accumulation of Cs137 on the ground surface in Fukushima prefecture).

Rekonstrukcja dawek inhalacyjnych:

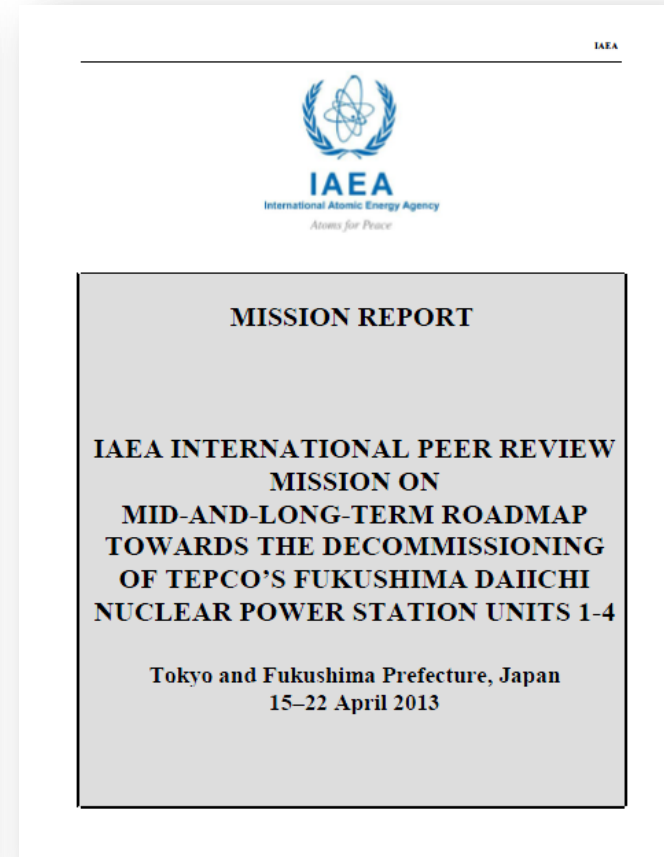
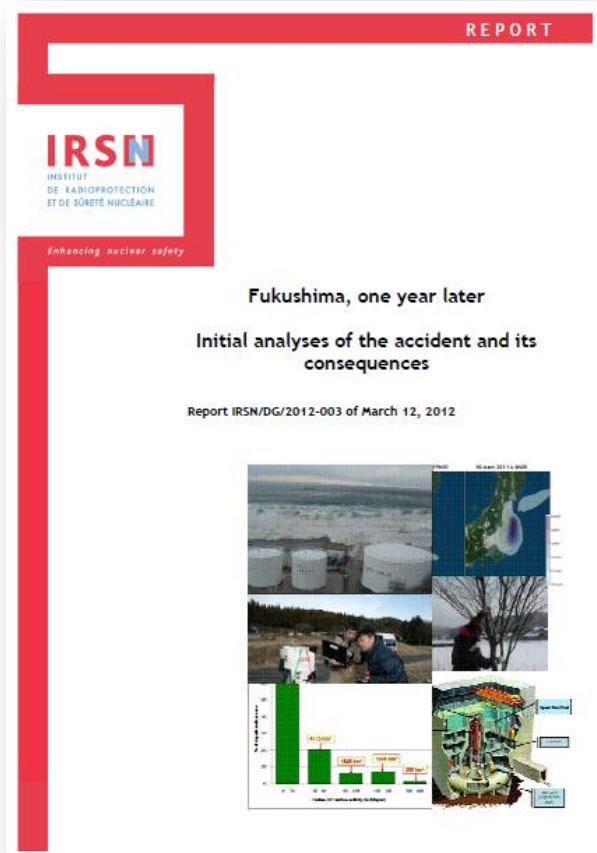
- **Założenia:** stężenie powierzchniowe Cs-137 **max 15 MBq/m²**, składu izotopowego uwolnień oraz znane w przybliżeniu prędkości osadzania skażeń na powierzchni ziemi
- **Wyniki:** średnie (w okresie trzydniowych uwolnień) stężenie promieniotwórczych izotopów w powietrzu: **19 kBq/m³ dla Cs-137, 23 kBq/m³ dla Cs-134, 200 kBq/m³ dla I-131** oraz 4 kBq/m³ Te-129m.
- Odpowiadająca tym wartościom dawka efektywna
  - od wchłoneń drogą oddechową **wynosiła 244 mSv.**
  - dawkę zewnętrzną od chmury = **1,5 mSv**
  - dawka zewnętrzna od napromienienia radioizotopami zdeponowanymi na powierzchni ziemi = **40 mSv.**
- **Całkowita dawka wyniosła zatem około 285 mSv, co prawie trzykrotnie przekracza limit narażenia wymagający ewakuacji.**
- Rodzi się tylko pytanie czy ewakuacja powinna również objąć obszary gdzie poziom skażeń był 5 krotnie niższy (stężenie Cs-137 na powierzchni 3 MBq/m² i moc dawki 19 μSv/h) co daje dawkę efektywną mniejszą niż 60 mSv.

Zestawienie narażenia pracowników biorących udział w akcjach ratowniczych

KATEGORIE NARAŻENIA [mSv]	Pracownicy TEPCO	Pracownicy kontraktowi	Razem
> 250	8	0	8
250 - 200	4	2	6
200 - 150	19	2	21
150 - 100	59	8	67
100 - 50	179	36	215
50 - 20	271	146	417
20-10	232	160	392
< 10	637	604	1241
Razem	1409	958	2367

SKUTKI RADIOLOGICZNE FUKUSHIMY

Paweł Krajewski

Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej

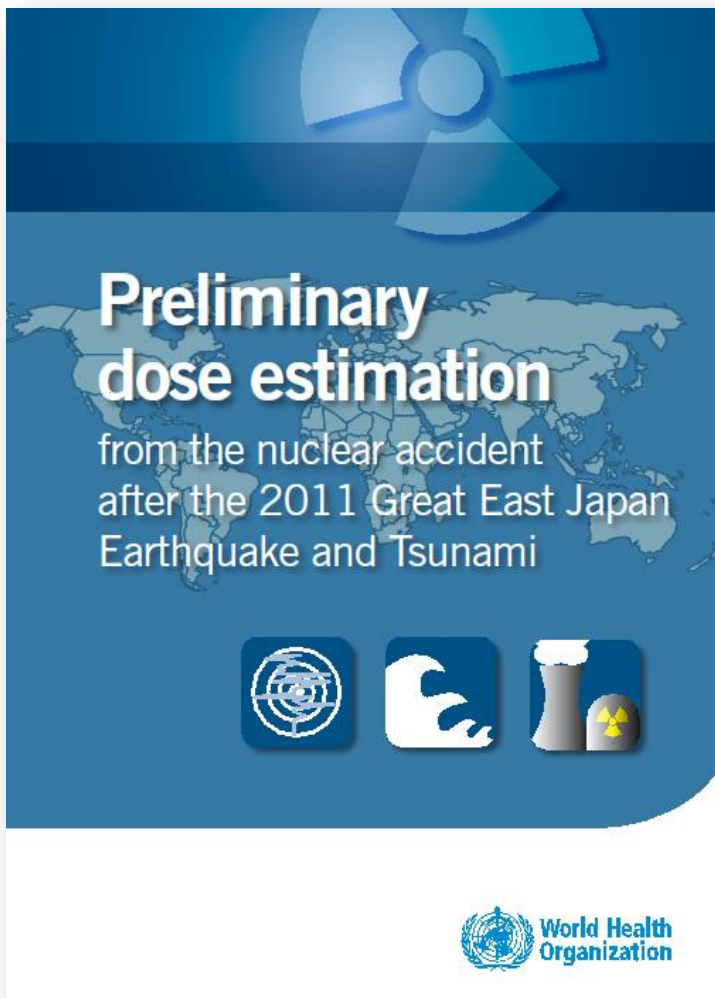
V Międzynarodowa Szkoła Energetyki Jądrowej

8 maja 2012 , WARSZAWA

W dwa lata później opublikowano raport poświęcony kompleksowej ocenie skutków zdrowotnych uwolnień z EJ Fukushima sporządzony przez międzynarodowy zespół światowej klasy specjalistów pod kierunkiem Dr Marii Neira, Dyrektora WHO do spraw Zdrowia i Środowiska.

W lutym 2013 w Genewie, ogłoszono

„*Global report on Fukushima nuclear accident details health risks*”, który jednoznacznie stwierdzał, że dla **ogółu populacji w Japonii i po za jej granicami** przewidywane ryzyko skutków zdrowotnych jest małe i nie oczekuje się żadnego (możliwego do zaobserwowania) **wzrostu zachorowalności na raka**.

2012

2013

Stosując tzw. liniową hipotezę dawka-efekt, eksperci WHO przewidują 6-7 % wzrost zachorowalności na raka dla miejscowości leżących w 80 km strefie, w obszarze największych depozycji izotopów promieniotwórczych, jak następuje:

- **miasto Namie (populacja 22 000) oraz wsi litate (populacja 6 858)** – gdzie oszacowane dawki wynoszą odpowiednio **22 – 26 mSv**;
- we wsi Katsurao (populacja 1 637) i mieście Minami Soma (populacja 68,745)- oszacowane dawki są rzędu **5-6 mSv/rok**,
- w 10 pozostałych miejscach, w promieniu 80 km od Fukushima - oszacowano dawki na poziomie **3-4 mSv**.

“Discussion on Implementation of ICRP Recommendations Concerning Reference Levels and Optimisation”

- **Przy tym poziomie dawek otrzymanych przez ludność i ratowników awaria w Fukushima-Daichi nie spowodowała zmian norm ochrony radiologicznej**
- **Nowe rekomendacje ICRP z 2007 roku adoptowane do przepisów UE będą wymagały radykalnych zmian w wykonawczych przepisach krajowych, ze względu na zaostrzony wymóg optymalizacji dawek dla wszystkich warunków narażenia**

CZĘŚCIOWO JE ROZWIĄDUJE:

ENCYKLOPEDYCZNY SŁOWNIK ANGIELSKICH TERMINÓW I DEFINICJI Z
DZIEDZINY OCHRONY RADIOLOGICZNEJ, WYBRANYCH TERMINÓW I DEFINICJI
Z DZIEDZIN POKREWNYCH ORAZ ICH ODPOWIEDNIKI PRZYJĘTE W POLSCE

Tadeusz Musiałowicz

RAPORT CLOR nr 186

Wydanie 5-te uzupełnione

WARSZAWA 2012

TERMIN ANGIELSKI	TŁUMACZENIE NA POLSKI
■ exposure situations ----->	warunki narażenia, narażenie
■ planned exposure situations ----->	planowane warunki narażenia
■ emergency exposure situations ->	wyjatkowe warunki narażenia
■ existing exposure situations ----->	istniejące warunki narażenia (zastane warunki narażenia ?)

CENTRAL LABORATORY
FOR
RADIOLOGICAL
PROTECTION

EWOLUCJA NORM I PRZEPISÓW OCHRONY RADIOLOGICZNEJ PO 2013 roku

Dziękuję z uwagą

Paweł Krajewski

Centralne Laboratorium Ochrony Radiologicznej

